

The Project Gutenberg eBook of Aina: Kertomus 1808-09 sodasta, by J. O. Åberg

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Aina: Kertomus 1808-09 sodasta

Author: J. O. Åberg

Release date: August 31, 2015 [EBook #49834]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK AINA: KERTOMUS 1808-09 SODASTA ***

Produced by Tapio Riikonen

AINA

Kertomus 1808-09 sodasta

Kirj.

J. O. ÅBERG

Werner Söderström, Porvoo, 1897.
Werner Söderströmin kirjapainossa.

I.

Saimaan lounasrannalla, syrjässä valtatiestä, aivan veden rajassa, niemen kainalossa ja saarten suojassa oli v. 1808 pieni soma tupa, joka jo kaukaa näytti toiselta kuin tavalliset Savon mökit tai torpat, sillä ympäristöäkin oli vähän kaunisteltu. Tässä asui korpraali Svärdin leski kauniine Aina tyttärinensä. Heidän ainoina naapureinaan olivat muutamat köyhät kalastajaperheet, jotka asuivat

läheisillä saarilla. Saimaan aalloista pyysivät kalastajat elatuksensa, vaan sattui myös usein talvella, että nuo rohkeat, rotevat miehet nousivat suksilleen ja hiihtivät saloille kutkuttamaan karhua talviunesta. Näillä retkillä kysyttiin voimaa ja rohkeutta, vaan niillä saattoi myös mies kunnolla saavuttaa mitä suurimman kunnioituksen naapureilta.

Lauri, vanhan kalastaja Pekan poika, hänen vanhain päivänsä tuki, oli tehnyt tuommoisen miestä kysyvän työn. Tämän tähden pitivät häntä arvossa vanhat, jotka mielissään myhähtivät, kun tuli Laurista puhe, vaan tietysti joutui hän vähän nuorten kadehdittavaksi, kun eivät kaikki voineet saavuttaa samaa kiitosta.

Sitäpaitsi pidettiin Lauria erittäin hyvänä poikana isäänsä kohtaan, ja sepä oli kalastajista hänen paras ansionsa, vaikka myös sanottiin, että hän sekä vanhoista että nuorista oli vesilläkin rohkein ja taitavin. Kiitokset, joita Lauri näistä sai liiaksikin, kaivelivat erittäin ylpeää Niiloa, sen kylän rikkaimman kalastajan poikaa, epäkelvää, josta ei kukaan pitänyt. Olihan perintö, jonka Niilo oli kerran saava, koko suuri köyhäin kalastajain mielestä: kaksi kaunista tupaa, puolikymmentä venettä ja muutama sata hopeariisiä; eipä siis ihme, että hän jo ihailen kuvaili mielessään, miten hän pohattana hallitsisi koko kylää. Mutta kaikista näistä huolimatta oli karhu kerran tehdä Niilolle äkkilopun; ravisteli jo aivan sääliä, kunnes Lauri ennätti apuun ja sai kontion kaataneeksi.

Tämä harmitti Niiloa sitä enemmän, kun hänen nyt täytyi tunnustaa, että hänen oli henkensä pelastamisesta kiittäminen köyhää Lauria, ja hänen piti siis, jos ei tahtonut kiihoittaa yleistä vihaa itseänsä vastaan, osoittaa pelastajalleen ystävällistä kohtelua, joka ei suinkaan ollut hänen tapanaan, vähimmin Lauria kohtaan. Kun tähän tuli lisäksi, että Lauri voitti kauniin Ainan sydämmen, jota Niilo kaikella tavoin, vaan turhaan, oli koettanut itseensä kietoa, juurtui tuo alkanut viha niin perinpohjin Niiloon, että hän päätti ensi tilassa musertaa vastustajansa. Mutta tämä ei ollut helppoa, sillä hän oli paljoa heikompi Lauria, ja kaikki nuoret, jotka miehissä olivat Laurin puolella, olivat luvanneet hakata Niilon kirjavaksi, jos hän koettaisi tehdä jotakin pahaa Laurille. Niilo huomasi siis, että viekkaus oli hänelle ainoa keino päästä tuumansa perille.

Kun sitte sota syttyi ja sotaväen otto alkoi, sai Niilo rahalla asiat niin kierrellyksi, että hän jäi vapaaksi. Lauri ja muutamat muut nuorukaiset otettiin sotamiehiksi ja saivat musketti olalla astua rykmentin kokouspaikkaan. Tietysti heitä suututti, että Niilo hylky jäi kotiin, samalla kuin heidän täytyy nähdä vaivaa maan ja kuninkaan puolesta, mutta koska heillä ei ollut selviä todistuksia hänen petoksestaan — he vaan arvasivat millä juonella hän oli vapaaksi laittautunut — eivät he myöskään muuta sanoneet, kuin että Niilon kyllä vielä muistaisivat. Niilo nauroi heidän vihaisille katseilleen ja kävi vaan yhä ylpeämmäksi, eikä hänen isänsäkään tullut häntä hillinneeksi.

Vaikea oli nyt Laurin erota vanhasta, voimattomasta isästänsä, mutta jätettyään hänet rehellisen kalastajan hoidettavaksi tyyntyi hän kuitenkin. Vaikeampaa oli, kun hänen Svärdillä piti käydä sanomassa hyvästit kenties ainiaaksi. Tuntuipa kuin olisi sydän ollut pakahtumaisillaan, ja hän sai tuskin itsensä sen verran rohkaistuksi, että vielä jotenkin vakavalla äänellä teki "hyvän päivän". Ei ollut aikaa kauan viipyä armaan luona, vaan ennättivähän toki sydämmellisesti uudistaa uskollisuuslupauksensa, ja erottaissa sanoi Aina ihanain kasvojensa taivaallisesti hehkuessa:

"Taistele, Laurini, kuin kunnan sotilas ja koeta olla kuin isäni."

Korpraali Svärd oli näet aikoinaan rykmentin uljaimpia poikia ja oli monta taistelua kestätyään kaatanut tussari pään alle kiihkeimmässä käsikahakassa Porrassalmella kesäkuun 13 p:nä v. 1789, juuri kuin venäläiset ajettiin pakoon virran yli. Aina oli silloin tuskin vuoden vanha, mutta hänen äitinsä, jolle eräs Svärdin sivukumppali tarkoin kertoi tapahtuman, piti sen hyvin muistossaan ja puhui usein syystäkin ylpeillen Svärdin urotöistä.

Nähdessään Ainan tyyneyden, sillä eihän karskin sotilaan tytär tahtonut näyttää mitään heikkoutta valitulleen, joka oli lähtemässä astumaan hänen isänsä jälkiä, rauhoittui Laurikin ja kun lähtömerkki kuului, oli hän järkähtämättömästi päättänyt kaikessa koettaa olla Svärdin kaltainen, vaikkapa hänen samoin kävisikin. Yksissä riensivät nyt sotamiehiksi otetut jäit ja metsiä Mikkeliin.

Lähtöä katseli Niilokin, vaan ei hän ollut saattavain kalastajain ja vaimojen joukossa, kurkisti vaan ikkunasta. Kyllähän moni hänelle heristi nyrkkiänsä, mutta hän vaan irvisteli vastaan, ja kun rekrytit olivat kadonneet metsän taakse, heittäytyi hän pitkäkseen, löi käsiänsä ilosta ja sanoi:

"Olenpa voittanut, Ainan pitää tulla minun omakseni, ennenkuin Lauri tulee kotiin."

II.

Talvi oli kulunut jotenkin tyynesti; niin kevätkin. Tuossa pienessä kalastajakylässä niinkuin muuallakin Suomessa iloittiin urhoollisen sotajoukkomme voitoista, mutta samalla odotettiin huolella, milloin sota tulisi näille tienoille. Päivä päivältä tuli uusia tietoja Sandelsin joukkojen voitoista ja monena kesäiltana kuuntelivat ukot, eikö jo kuuluisi kanuunain jyskettä, pyssyjen pauketta pohjoisesta. Sinne tänne tuli kotiin surunsanomakin, että poika jo kaatui, vaan sama sanansaattaja toi toiselle terveiset, että heidän omansa oli kunnostanut itsensä niin, että oli saanut kunniamerkin. Tämmöisen ilosanoman saivat leski Svärd ja hänen tyttärensä kauniina kesäiltana. Silloin kiilsivät Ainan silmissä ilokyyneleet laskevan auringon valossa kuni kalliit kivet ja olihan niillä se arvokin, noilla hellän rakkauden ilohedelmillä.

Pienen kalastajakylän asukkailla ei ollut tuota suurten kyläin, kaupunkien ja joutilaitten tapaa puhua pahaa lähimmäisestänsä. Mutta kun he joka päivä näkivät, miten Niilo isänsä kuoltua kävi yhä ylpeämmäksi — hän kun nyt oli koko perityn rikkauden isäntä — pukeutui harmi vihdoin sanoihin, ja seuroissakin, joissa Niilo oli, kuiskailtiin jo ääneen: epäkelpo, petturi j. n. e. Niilo kyllä huomasi, että nämä nimitykset tarkoittivat häntä, vaan ei rohjennut puolustaidakaan, sillä hän tiesi, että ukkojen seurasta olisi silloin leikki kaukana. Mutta sydämmesssä vannoi hän heille kostoa, ei ollut kuuleviansa heidän kirouksiansa, oli jouten kuin ennenkin, kävi vaan silloin tällöin jollakin pitemmällä venematkalla. Joskus hän ei ollut kotona moneen päivään ja tämä pani kalastaja-ukot rauhattomiksi, sillä voihan tuo konna vaikka myydä heidät venäläisille. Pian tottuivat toki ukot Niilon pitkiin matkoihin, ja kun ei niistä sentään mitään onnettomuuksia kohta seurannut, joutuivat sekä Niilo että epäluulot unohduksiin.

Oli sateinen, tuulinen kesäilta. Useammat olivat päivän töistä uupuneina jo menneet levolle, ainoastaan sieltä täältä pilkoitti vielä jokin himmeä valo. Niilon tuvassa, jossa hän itse asui, oli pilkkaisen pimeä ja hiljaista kuin haudassa, sillä kolmeen päivään ei Niiloa taas ollut näkynyt kotosalla. Tämä arvelutti kovasti erästä vanhaa kalastajaa, joka ei muutenkaan sanonut kärsivänsä Niilon arkaa katsantoa. Vanhus oli ollut jo Ruotsinsalmen tappelussa ja piti merimiehen suorutta paljoa parempana kuin rikkautta. Se oli vanhuksen suora mieli, menestyisiköhän se yläpiireissä?

Niin, ilta oli ikävä. Ei merkkiäkään kuulunut, että näillä kauniilla saarilla vielä saattaisi käydä sama ilon pauhina kuin ennen. Kaikki oli autiota, ikävää, äänetöntä; ainoastaan aaltojen loiske, sateen ja tuulen kohina kuului.

Sydänyö oli jo tulossa, sade oli lakannut, vaan ankara tuuli kävi vielä, kun vene täynnä Venäjän sotamiehiä laski rantaan, runsaan venäjänvirstan päässä pohjoispuolella kalamajoja. Upseeri, joka johti joukkoa, ei aluksi näkynyt tietävän, minne lähteä, vaan jutteli kauan pitkään viittaan puetun miehen kanssa, joka ei millään muotoa tahtonut näyttää kasvojansa. Nyt oltiin selvillä: upseeri käski esiin pari jääkäriä, nämä ottivat tuntemattoman väliinsä ja alettiin marssia etelää kohti.

Mutta upseeri ja tuntematon eivät tienneet, syrjässä joukosta keskustellessaan, että todistajakin oli lähellä heitä. He eivät myöskään nähneet pientä venettä, joka oli kaislikossa muutaman sylen päässä — silloin olisi kyllä kaikki heille selvinnyt. Tuntematonta haittasi pahoin hänen viittansa, vaan varovaisuuden vuoksi ei hän sitä laskenut päältään. Tuo läheinen todistaja oli tyttö, joka mitä tarkimmin piti silmällä sekä tuntemattoman että upseerin pienimpiäkin liikkeitä, vaan kun hän kuuli ensinmainitun äänen, säpsähti hän, kyykistyi alas kuin kerä, koko hänen ruumiinsa vapisi ja hän jaksoi tuskin hiiskua itseksensä, yhä tuijottaen tuntemattomaan:

"On varmaan hän. Herra Jumala, mitä meistä nyt tulee."

Muutaman silmänräpäyksen näytti tyttö ihan suruun ja pelästyksen menehtyneeltä, mutta kun upseeri vihdoin läksi oudon luota sanoen hänelle: "Minä lupaan teille, että saatte pitää hänet (tytön) itsellänne", silloin kohotti tyttö puoleksi, katseli vielä hetken aikaa harmissaan outoa, ja kun pieni joukko viimein läksi liikkeelle, oli hän jo kadonnut kuin henki. Pieni vene oli vielä kaislikossa, mutta kapeata rantapolkua kiiti tyttö minkä pääsi louhikkojen ja pensaiden välitse kalastajakylää kohti. Tuuheat hiukset liehuivat ympäri kasvoja, hiki vierä karpaloina, risut ja kivien särmit repivät jalkoja melkein joka askeleella, mutta siitä hän ei huolinut. Monta kertaa oli hän uuvuksiin vaipumaisillaan niljakalle tielle, mutta ojensihe taas, ponnisti melkein ylenluonnollisesti eteenpäin ja huokasi aina väliin: suokoon Jumala, ett'en myöhästyisi.

*****

"Hyvää iltaa", tervehti Svärdin leskeä roteva mies, joka raskain askelin astui pieneen kamariin, missä eukko istui yksin, raamattu edessään. "Hyvää iltaa."

"Jumala antakoon", vastasi leski pannen kirjan pöydälle mennäkseen ukkoa vastaan, joka juuri asetti

luodikonsa oven viereen ja otti karvalakin päästään; silloin levisivät miehen hartioille valkoiset hiukset ja tekivät hänet oikein arvokkaan näköiseksi. "Mitä kuuluu, astukaa peremmälle ja istukaa, arvaan että teillä on asiata minulle."

"Aina vähän", sanoi vanha kalastaja istuen lesken viereen, joka taas oli asettunut vanhaan nojatuoliin. "Katsokaa, Svärдин muori, olenpa koko päivän ollut vesillä pyytäen kalaa sekä lintua, mutta alussa oli aivan mahdotonta saada mitään, ja — —".

"Kovat on ajat", huokasi leski.

"Totta sanotte, muori, onpa niin kaiken puolesta. Mutta en siitä aikonut puhua, vaan kirjeestä, jonka —?"

"Kirje", huudahti eukko innoissaan, "se on Laurilta!"

"Arvaanpa sen", mutisi ukko, pisti kätensä ulkotaskuun ja veti sieltä pahoin rypistyneen paperin. "Tässä on", jatkoi hän ja laski sen eukon syliin, "juuri kuin olin kotiin lähtemässä, sain minä sen tuntemattomalta mieheltä, joka sanoi, että suomalaiset olivat lähitienoilla ja että — —"

"Ja että sota kohta tulee tänne", keskeytti leski lyöden hädissään kätensä yhteen. Mutta muutaman minuutin kuluttua rauhoittui hän ja sanoi katsellen milloin kirjettä, milloin vanhaa kalastajaa: "No, tapahtukoon Jumalan tahto! Jos hän näkee hyväksi koetella meitä onnettomuudella, niin tahdomme nöyrästi sen kärsiä."

"Niin sanotte te, muori, ja niin sanoo koko kylä", lausui ukko. "Mutta kuulkaa, onko tuo kirje teille?"

"Ei, tyttärelleni se on", vastasi leski, "arvaattehan keltä?"

"Voihan tuon arvata. Lienee Laurilta, jos ei muilta."

"Niin, Laurilta on, tunnen hyvin hänen käsialansa. Jospa nyt vaan tyttö olisi kotona, että saisimme tietää, mitä pojalla on sanomista. Onpa kirje tavallista paksumpi, seisoneepa siinä yhtä ja toista."

"Tietysti", sanoi vanhus ja otti nuuskaa. "Mutta missä on Aina?"

"No", sanoi leski tyynesti, "hän souti tänä aamuna Kaisan luo ostamaan verkkorihmoja. Kyllä hän tulee kun ennättää."

"Jos tuon olisin tiennyt, olisin poikennut Kaisan luona", myhähti vanhus. "Ei ole monta tuntia, sittekun siitä soudin sivutse. Mutta hyvästi nyt, Jumala suojelkoon teitä sekä tytärtänne. Huomenna tulee varmaan koko kylä kuulustelemaan Laurin kirjettä, mutta tietysti vaan sitä, mikä koskee sotaa ja meidän poikia", lisäsi ukko vähän viekkaasti myhähtäen taas. "Lemmenliverrykset ovat jo vanhat meille, jääkööt ne nuorille. Hyvästi muori."

"Malttakaa vähän, Eero", sanoi muija, meni seinäkaapille ja otti sieltä pullon, jossa oli Kustaa III:n kuva päällä, ja kaatoi ukolle ryyppyn. "Taitaapa olla terveydeksi tällä säällä, mutta sanokaa", jatkoi muija kuiskaten ikäänkuin kuulijoita peläten, "oletteko nähneet, mitä tuo Niilo heittiö on näinä päivinä tehnyt?"

Eero oli parahiksi hymysuin ryyppyä tyhjentämässä, kun tämä kysymys ikäänkuin ukonleimaus keskeytti hänen ilonsa.

"Niilo", karjasi ukko ja löi nyrkkinsä pöytään, niin että pullo oli kaatua, "älkää puhuko siitä petturista. Sillä, niin totta kuin minä olen rehellinen suomalainen ja Eero, ei siinä kiroituksessa kulkijassa ole mitään hyvää. Tänään en ole häntä nähnyt, mutta pari päivää sitten tuli hän vastaan. Hän oli kyllä niin kaukana, etten saanut häntä kiinni, mutta älköön hän luulko, ett'en minä nähnyt, miten hän airoin, purjein pyrki pohjoista kohti. Mitä hän tekee, sen tietää yksin Jumala, mutta sen jokainen näkee, ett'ei hän käy rehellisiä teitä. Kas niin, kiitoksia", sanoi ukko ja tyhjensi lasin. "Muijani ja poikani odottavat kotona. Kiitoksia. Huomenna tulee kyllä niinkuin sanoin koko kylä — —"

"Kuulitteko", sanoi eukko tarttuen vanhuksen käsivarteeseen ja teroittaen korviaan. "Olinpa kuulevinani askeleita; jos —"

Samassa jyskyttikin joku ovea. Vanhat katsoivat hämmästyksissään ja peloissaan toisiansa. Todella vielä joku kingotti ovea ja äänsi heikosti.

"Katsokaapa te kuka siellä on", kehoitti eukko ja meni raamatun, vanhan turvansa luo. Eero kiiruhti ovea avaamaan, vaan oli aivan lentää selälleen, kun se niin äkkiä ponnahti auki. Vaan ei tässä ollut aikaa miettiä, sillä samassa syöksi Aina sisään jalat verissä, hiukset hajallaan, kasvot kauhistuksesta

kankeina.

"Pian pois pakoon, jo — tulevat, jo — — tulevat!"

Enempää hän ei jaksanut sanoa, ennenkuin syvästi huoaten vaipui lattialle äitinsä jalkoihin. Tämä oli juuri syössyt vastaan huutaen: "Herra Jumala, mikä nyt on!"

Vanha Eero valeli nyt tytön ohimoja kylmällä vedellä, tämä aukasi vihdoin silmänsä ja sitten saatiin selko asiasta.

"Näitkö varmaan, että se oli hän, joka neuvoi venäläistä tänne", kysyi eukko Svärd vavisten.

"Näin, tunsin hänet aivan hyvin ja kuulin hänen puhuvan — — —"

"Mistä?"

"Älkää pyytäkö minua sitä kertomaan!"

"Sano suoraan, Aina", virkkoi vanha Eero ja pudisti vankkaa luodikkoansa päänsä yli. "Vielä on minulla luotia kyllin sen kirotun konnan varalle."

Aina värisytti, mutta hän kertoi lyhyesti, mitä oli kuullut.

"Ja hänkö saisi viedä sinut", ärjäsi vanha kalamies punastuen. "Ei, ennen tahdon minä ottaa sinut veneesen ja yksin soutaa sinut yli koko Saimaan ja upottaa meidät molemmat, jos vaara tulisi niin lähelle."

Aina hymyili kiitollisesti urhoollisen isänsä vanhalle ystävälle ja vastasi ko'oten voimansa ja nousten ylös: "Mutta nyt täytyy meidän joutua täältä pois. Minä soudan kaikille saarille, herätän miehet ja — —"

"Montako venäläisiä on", kysyi Eero kiireesti.

"No, arvatakseni noin viidenkymmenen paikoille."

"Eikö enempää!" kiljasi vanhus ja löi käsiänsä. "Meitä ei ole kuin viisikolmatta aseisin kykenevää miestä ja sitte —"

"Me lataamme teille", sanoi Aina vilkkaasti ja taputti vanhusta ahvettuneille poskille.

Eero nyökäytti päätään.

"Minä toin tänne kirjeen", sanoi hän hymyillen. "Se taitaa olla Laurilta."

Äiti avasi raamatun ja antoi kirjeen Ainalle.

"Niin, häneltä se on", riemuili tyttö ja suuteli suutelemistaan paperia, "mutta vaikka se on minulle kalliin kallis, en nyt toki tahdo viivyttää teitä. Huomenna, tai jos pääsen rauhaan tuolla, katson mitä Lauri kirjoittaa."

Kun olivat ottaneet mukaansa, minkä kukin jaksoi kantaa ja Eero vielä pari kertaa käynyt yhtä ja toista hakemassa, mikä kaikki sullottiin pieneen veneesen, souti vanhus rivakasti lähimpään saareen. Kohta syntyi vilkas liike kylässä, veneitä souteli sinne tänne ja pian oli viisikolmatta uljasta miestä ja koko joukko vaimoja koossa suurimmalla saarella, joka myös oli lähinnä mannerta. Siellä he tahtoivat olla rauhansa häiritsijöitä vastassa ja siellä he vannovivat hirveän valan, etteivät jättäisi kavaltajalle kostamatta, vaan hakisivat häntä, kunnes hän oli saanut oikean palkkansa.

Metsästä ei vielä kuulunut mitään, joka olisi osoittanut vihollisten tuloa. Kalastajat eivät siltä olleet jouten tänä lyhyenä odotushetkenä, jokainen valitsi itsellensä sopivan paikan ja varusti siihen suojaan minkä taisi.

III.

Vanhan Eeron tupaan, joka oli vaan muutaman sylen päässä rannasta, olivat kalastajamuijat kokoontuneet Svärdin lesken ja Ainan ympärille, joka juuri oli lukenut Laurin kirjeen. Kestetyt vaivat

olivat kuin unohdetut; miten kiire Laurilla olikin, oli kirje kuitenkin pitkä ja paljon se sisälsi. Hän oli kirjoittanut sen nuotiotulella ainoastaan muutama päivä sitte ja saipa hänen kertomuksensa Ainan sydämmen ylpeydestäkin sykkimään, jospa myös halusta saada tavata hänet.

"Lauri tulee kohta kotiin", kuiskasi Aina kauniisti katsahtaen vanhaan äitiinsä ja käärien kirjeen kokoon. "Hän marssii tännepäin."

"Anna meidänkin kuulla, anna meidänkin kuulla", kaikui joka haaralta muijien joukosta ja kun muiden pyyntöön äitikin yhtyi, ei Aina saattanut kieltää. Hän avasi siis uudelleen paperin ja sanoi heleästi punastuen:

"Tahdon lukea sen paikan, missä Lauri kertoo retkensä onnistumisesta, muut saanen pitää itselleni."

"Saat, saat, tietysti", lausui sotaisan ja älykkään näköinen emäntä.
"Mitä me vanhat nuorten lemmenpakinoista".

Muut nyökäyttivät päätään ja Aina luki:

"Etpä uskone, kun lopuksi sanon, että jos onni meitä seuraa, niinkuin tähän asti, niin kohta tulen kotitienoille. Niin on kuitenkin. Katteini Malm, jonka komennettavana minä olen, on hyvä herra meille, mutta hiiden kova ryssille. Hänestä ja meistäkin on vaan kuin leikkiä ajaa ryssiä. Nyt olemme ajelleet heitä ristin rastin, eivätkä he kohta tiedä, minne pääsevät meiltä piiloon. Eilen alkoivat peräytyä etelään päin, ja jos Jumala suo, eikä ryssä pahempaa vastusta tee kuin tähän asti, niin pääsen luoksesi jo muutaman päivän kuluttua. Mikkeli näkyy jo; ryssä hätyyttelee meitä yhtenäin, mutta kun vaan pääsemme käsikahakkaan, pakenee hän paikalla. Suokoon vaan Jumala, ett'ei hän osaisi meidän kylään. Mutta jollei teidän joukossanne ole vaan kavaltajaa, ei hän sinne tule, hänen matkansa käy itäänpäin. — Terveisiä vanhoille ukoille. — — —"

"Kas, se on kelpo poika", mutisi Kaisa emäntä, "ja jos ei hänelle arvoa anneta, niin en minä enää ole minä — —"

Tähän keskeytyi vaimojen keskustelu, sillä tupaan astui vanha Eero raskain askelin ja synkkänä kuin ukkosen pilvi. Kaikki nousivat istuviltaan, sillä näkyi että ukolla oli tärkeitä sanottavia.

"Ryssä on tullut ja häärii juuri teidän tupanne ympärillä, Svärdin muori", sanoi ukko kääntyen vanhaan leskeen. "Mutta olkaa huoletta", jatkoi hän ystävällisesti katsoen vanhusta silmiin, "olemme miehissä päättäneet rakentaa teille uuden vankan tuvan tänne meidän keskelle. Meidän täytyy koettaa saada vanha tupanne palamaan, sillä ryssä piilottaikse sinne, ja saattaa tehdä meille pahaa. Kun vaara on ohitse, saatte te ja Aina asua meillä."

"Tapahtukoon Jumalan tahto", huokasi leski nousten ylös ja pannen kätensä ristiin. "Mielelläni uhraan ne vähät, mitä tuvassa on, jos sillä voin auttaa teidän pelastustanne. Mutta nyt, ystäväni, rukoilkaamme Jumalalta onnea omillemme!"

Kaikki himmeässä tuvassa olijat yhtyivät hartaasen rukoukseen, ja kun Isä meidän ja siunaus oli luettu, loisti toivon valo kaikkien kasvoilla.

"Nyt pitää meidän mennä ulos auttamaan", sanoi eräs muijista astuen ovea kohti. "Tarvittanee joskus meidänkin apuamme."

Juuri kun he astuivat ulos tuvasta kukin hakien omiansa, tuli ensimmäinen laukaus metsästä. Luoti vinkui kyykistyneiden päiden yli ja kaikista tuntui hyvältä, että se lensi ikkunasta Niilon tupaan, joka oli keskellä saarta.

* * * * *

Venäläiset olivat varustainneet Svärdin tupaan ja sen ympärille ja ampuilivat sieltä taajaan saarta kohti, missä taas rohkeat kalastajat olivat äkkiä kyhättyjen suojien takana. Muutamat olivat pikapikaa luoneet pienet multapenkereet, joihin venäläisten luodit pöllähtivät, toiset taas, jotka olivat semmoisissa paikoissa, ettei voinut vallia luoda, olivat vierittäneet kiviä tai tuoneet ulos vanhoja huonekaluja, joiden suojassa olivat, toiset vielä vetäneet veneensä maalle ja kaataneet ne suojaksensa. Täten saatiin saaren rannikolle varustus, jota venäläisten ei ollut helppo valloittaa, kun heillä ei ollut tykkiä mukanaan, ja varustuksen takana oli viisikolmatta karaistua, vankkaa miestä, valmiina viimeiseen saakka tappelemaan. Salmi, joka erotti saaren mantereesta, oli tosin niin kapea, että mies helposti jaksoi uida sen yli, mutta kukapa siihen rohkenisi heittäytyä niin monen tarkan pyssymiehen ammuttavaksi?'

Ensin näkyi jokin epäily venäläisissä, he neuvottelivat Svärdin tuvassa, mutta pian heidät täältä karkoittivat suomalaisten luodit, jotka kaasivat monen venäläisen. He päättivät siis ehdotella

sopimusta.

Vanha Eero vastasi kalastajakylän puolesta lyhyesti ja lujasti:

"Koettakaa tulla tänne, ryökäleet", ärjäsi hän, "niin luodikkomme kyllä teille näyttävät toisen tien. Se on sanottu."

Muuta vastausta venäläiset eivät saaneet, vaikka miten uhkasivat pistää kuoliaaksi joka hengen koko saarella. He sanoivat myös kohta saavansa kolme tykkiä, mutta ei sekään säikäyttänyt kalastajoina heidän päätöksestään puolustaida viimeiseen saakka. He toivoivat Laurin kohta tulevan heidän avuksensa, niinkuin hän oli kirjoittanut, ja siksi luulivat kyllä kestävänsä.

Ampumista jatkettiin siis ja joka kerta kuin venäläiset lähenivät rantaa, tuiskusi heitä vastaan niin rajusti suomalaisten luotia saaresta, että heidän vimmoissaankin täytyi vetäytyä takaisin.

Kauimmaksi rannalle tehdyn multavallin taa oli vanha Eero asettunut ja hänen viereensä hänen vaimonsa, Svärdirin leski sekä hänen tyttärensä. Sillä aikaa kuin ukko ampui yhdellä luodikolla, ja harvoin laukaus turhaan meni, latasivat vaimot molempia toisia, sillä ukolla oli kolme kauas kantavaa.

"Vaikeaksipa ryssän käynee päästä tuosta veden yli", mutisi ukko sivellen partaansa. "Miehet ampuvat rivakasti ja jos ei teidän tupaanne, muori, olisi tuolla, karkoittaisimme pian ryssän pois koko rannalta."

"Koettakaa ampua se tuleen", lausui ukko vaikka vaikeastikin.

"Se olisi ainoa keino päästä niistä", vastasi Eero miettivästi, "mutta se ei olekaan niin helppoa kuin luulisi. Hiisi, ett'en tuota tullut ennen ajatelleeksi."

Aika oli sillä välin kulunut ja idästä alkoi päivä tuntua. Tämä oli suomalaisille suureksi eduksi, sillä he voivat nyt hyvin eroittaa vihollisensa, vaikk'ei heidän kasvojansa. Luodit sattuivat nyt tarkemmin.

"Kas tuolla, tuolla", kuiskasi Aina ja tarttui Eeron käsivarteen juuri kuin tämä oli ampumaisillansa. "Tuolla, vasemmalla hän käy."

"Kuka?" kysyi ukko hämmästyen katsoen vaalenneesen tyttöön. "En minä näe mitään."

"Etempänä vasemmalla varvikossa, voi, hän se on!"

"Kuka hän?" kysyi Eero uudelleen, kun hän näki kaksi miestä, jotka hiipien ja piillen pyrkivät rantaan päin.

"Hän, joka opasti viholliset tänne. Minä tunnen hänet nyt hänen pitkästä viitastaan."

"Tiedätkö hänen nimensä", kysyi Eero taas ja piti tarkasti silmällä molempia hiipiviä miehiä.

"Tiedän!"

"Kuka se on? Minä arvaan sen jo, mutta tahdon kuulla sen varmaan."

"Se on Niilo", kuiskasi Aina tuskin kuuluvasti.

"Tuota katalaa", mutisi Eero puristaen pyssyänsä, "aavistinpa että se siitä viimein tulisi; hänen isänsä kasvatti hänet heittiöksi, ja semmoisen ei käy hyvin ajassa eikä ijankaikkisuudessa. Ainakin säikäytän tuota konnaa, niin että hän kyllä tietää, että olemme huomanneet, missä hän on."

Näin sanoen tähtäsi vanhus tarkkaan, liipasi, luoti vinkui ja tuntemattomalta lensi hattu päästä, niin että punainen pörrötukka näkyi.

"Se on hän", kiljasi Eero niin että useimmat sen kuulivat. "Niilo on kavaltaja, hän on saattanut ryssät tänne. Kirous hänelle!"

Ainakin puolikymmentä piippua tähdättiin vielä epäkelpoa kohti ja luodit vinkuivat hänen ympärinsä, mutta eihän pahaan yksikään sattunut. Hän pyrkikin, kun kovan näki, suojaan niin pian kuin pääsi. Mutta hänellä oli mukanaan paljoa enemmän sotamiehiä, kuin suomalaiset luulivat, nämä syöksivät nyt rantaan matalaan kaislikkoon ja pian näkyi pieni vene täynnään venäläisiä tulevan sieltä ulos.

"Tännepäin", huusi Eero minkä jaksoi, "tänne miehet, täällä kysytään!"

Mutta ukot olivatkin hämärässä jo huomanneet lähestyvän vaaran ja puolet heistä riensi Eeron luo. Siellä he olivat nyt niin ahtaasti lähetyksin, ettei heillä ollut tilaa muuhun kuin ampumiseen. Vaimojen apu tuli siis täällä hyvään tarpeeseen. Venäläiset ajoivat venettä rivakasti, mutta suomalaisten luodit

kaatoivat soutajan toisensa perästä, ja kun vene tuli parin kyynärän päähän rannasta, pani Eero tuumansa toimeen. Hän tahtoi, maksoi mitä maksoi, veneen vitaansa ja vaikka venäläisten luotia kyllä vinkuili, saivat toki kalastajat kovan kahakan perästä neljää jäljelle jäänyttä sotamiestä vastaan, joista kaksi saatiin vangiksi, veneen rantaan, vetivät sen miehissä maalle ja kantoivat sen nurin vallin viereen.

"Taas lisäturvaa," sanoi Eero naurahtaen ja kehoitti kumppaleitaan menemään paikoilleen. "Ja luulenpa vielä, että tuo on Niilon vene".

"Niin," sanoi eräs roteva kalastaja yhä tarkastellen toista rantaa, josta venäläiset vihoissaan vetäytyivät takaisin, "kyllä minä sen tunnen, ja taitaapa juuri olla niitä, joilla hän kuleksii. Nyt huomaan, tuo konna on piiloittanut veneen kaislikkoon juuri hyökkäystä vasten."

Vimmoissaan tahtoivat ukot hakata veneen pirstoiksi tai polttaa sen, niin että Niilo sen näkisi, toiset tahtoivat myös kohta sytyttää kavaltajan molemmat tuvat, mutta tätä vastusti etupäässä Aina. Hän pyysi edes odottamaan tuonemman, kun eivät tuumasta tykkänään luopuneet, ja kun Eero nyt muistutti, että Ainaahan oli kiittäminen, etteivät olleet joutuneet odottamattoman hyökkäyksen uhreiksi, suostuivat ukot jättämään uhkausten täyttämisen toistaiseksi.

"Paitsi sitä," sanoi Eero ja nämä sanat vaikuttivat moneet, "paitsi sitä on tuo vene meille suojasana vallina ja jos meidän täytyy paeta tästä, ei mikään estäne meitä varustoisesta juuri Niilon tupiin. Ne ovat melkein uudet ja kestävät kuulia paremmin kuin meidän omat vanhat tupamme."

"Olkoon niin, olkoon niin, Eero on oikeassa," huusivat kaikki.

Venäläisten ammunta lakkasi vähitellen ja kohta näkyivät he koontuvan Svärдин tupaan ja vetävän oven kiinni. Pelkäsivätköhän että suomalaiset vuorostansa hyökkäisivät heidän päällensä. Olihan suomalaisilla veneet, hyvät pyssyt, julmat kirveet, jotka he Svärдин muurin neuvosta olivat sitoneet pitkään seipäiden päähän, niin että ulottuivat venäläiseen, ennenkuin tämä pääsi pistämään painetillansa.

Venäläiset eivät olleet voineet estää, että suomalaiset venettä ottaessaan noilla pitkillä aseillaan tappoivat heidän hyökkäysväkensä. Nähtyämme nyt hyökkäyksen hädetyksi, pistäykäämme Svärдин tuvassa, joka on täynnään venäläisiä.

* * * * *

Heti astuessamme sisään huomaamme yhden tutun, tuon Niilo heittiön, joka istuu pankolla tuijottaen hiilukseen. Hän näyttää uupuneelta ja perin säikähtyneeltä. Vähän väliä vilkaisee hän tutkiskellen ulos ikkunasta ja katsoo ikävöiden tupiaan, joiden ympärillä hän selvästi näkee suomalaisten häärivän ja kaikin tavoin varustoisin. Silloin puree hän hammasta ja puristaa, ikäänkuin suonta vetäisi, kivääriä, joka on hänelle annettu käteen. Soisipa hän nyt, että kaikki olisi tekemättä ja hän olisi tuolla saarella, niin hän kyllä myös olisi uljas puolustaja. Niin ajattelee hän, kun katumus ikäänkuin puhtaampana tuulahduksena käy hänen sydämessään. Mutta kun hän katsoo ylös ja luo silmänsä ympärilleen venäläisiin, jotka kiroillen ja pauhaten ympäröivät häntä, hälvenee heti tuo hellä tunne, sillä hän näkee olevansa vankina uusien liittolaistensa keskellä.

"Kuka on saattanut ennakolta ilmoittaa heille hyökkäyksen?" sanoi venäjän upseeri uhkaavasti Niilolle. "Vakuutithan etteivät he tietäneet mitäkään."

"Sen voin vaikka valalla vielä vahvistaa," vastasi kavaltaja niin vakaalla äänellä kuin nyt taisi.

"Ja nyt on meitä toki kohdannut niin vankka vastustus, että minulta on mennyt kymmenen paraita sotamiehiäni. Oletpa vaan saattanut meidät satimeen ja ehkä aiot viedä meitä vielä etemmä. Kukaties vielä suomalaiset — —."

"Jumalan nimeen vannon, ett'ei niin ole," valitti Niilo, joka nyt alkoi huomata miten ankaraan vaaraan hän oli joutunut.

"Vakuutan olevani ihan syytöin syytöksinne".

Venäläinen nauroi pilkallisesti ja sanoi mennessään; "Sehän nähdään. Vartioikaa häntä tarkoin miehet, ja jos hän vähänkin yrittää pakoan, niin ampukaa tai hirttäkää hänet."

Niilo vaaleni. Miten hänen nyt kävisi. Kalastajaan odottamaton, urhea puolustus oli saattanut hänet pulaan, josta ei pelastusta näkynyt. Epätoivon ensi kiivaudessa sadatteli hän sekä Jumalaa että ihmisiä ja vaipui ähkyen lattialle, ja venäläisten pilkka ja nauru kuului hänestä murharääkynältä.

"Eero ukko sen on aavistanut, eikä kukaan muu", mutisi hän pidellen päätänsä. "Hän näki minun soutavan pohjoista kohti, ukolla on vanhaa vihaa minulle sekä isälleni ja nyt —. P— viekөөn hänet ja

kaikki, jotka tämän ovat minulle saattaneet. Jos minä vielä tuonne pääsen, niin kyllä minä heille koston tämän!"

"Ylös lurjus, et siinä saa roikoa", ärjäsi samassa eräs sotamies ja tyrkkäsi Niiloa kiväärin tyvellä. "Kohta nähdään, oletko puhunut totta vai ei."

Kiroukset huulilla täytyi Niilon nousta ylös ja seurata sotamiehiä, jotka vähitellen vetäytyivät edemmä metsään, nähtävästi pettääkseen kalastajia huolettomuuteen.

IV

Ensimmäisen, onnellisesti hädätyn hyökkäyksen jälkeen oli vanha Eero yksimielisesti valittu puolustuksen johtajaksi, ja häntä eivät venäläiset saaneet petetyksi. Hän oli pitkänä elinaikanaan oppinut pitämään heitä perin kavalina ja julmina vihollisina, ja hän aavisti nyt, että he aikoivat käyttää tavallisia juoniansa karataksensa yötä vasten varustautumattomien päälle. Hän ei siis antanut kumppaneittensa olla jouten. He olivatkin kaikki aivan haavoittumatta, kun vallit olivat suojelleet ja venäläiset huonosti ampuneet. Multavallia korotettiin ja veneiden päälle pantiin multaa suojaksi. Niinkuin ennen oli ehdotettu, valittiin Niilon tuvat, koska olivat vahvimmat ja mukavimmalta paikalla, pakopaikaksi, jos vihollisten onnistuisi päästä tuon kapean veden yli, joka oli saaren ja mantereen välillä. Tässä oli naisilla täysi työ luoda pieni valli ylt'ympäri, vaan se kävi oivasti, vieläpä, ilkkuivat venäläisten pitkille nenille, ja kohta näytti pieni saari oikealta linnalta. Toiset asutut saaret olivat ulompana, ja venäläisten piti siis ensin ottaa tämä, ennenkuin voivat ryöstää niitä.

Mutta jos viholliset tulevat järven puolelta? Sitä ei kukaan muu ajatellutkaan kuin Eero, ja koska hän ei pitänyt sitä mahdollisena, ei hän myös siitä virkkanut kellekään. Varmuuden vuoksi teetti hän kuitenkin matalan multavallin ympäri koko saaren, ja kun tämä oli tehty, tuotiin muilta saarilta Laurin sairas isä sekä niin paljon talouskaluja kuin voitiin saada kokoon. Kun nämä oli saatu toimeen, kääntyi päivä jo illaksi ja suomalaisille voi lepo olla hyvinkin tarpeen tulevan yön ponnistuksia varten.

Sinne tänne olivat ukot, jotka eivät suinkaan ennen olleet uneksuneetkaan, että vanhoilla päivillensä saisivat kokea tämmöistä taistelua, panneet maata, ladatut luodikot vieressä ja valmiina tappeluun, jos taas tarvittaisiin. Muutamat nuoremmat, jotka tänään olivat ensikerran näyttäneet urhoutuksensa, kävelivät pitkin rantoja vartioimassa, ja tekivätkin tehtävänsä niin innokkaasti ja tarkasti, kuin Eero suinkin saattoi toivoa.

Uloimman rantavallin ääressä, josta päähyökkäys oli hädätetty, istuivat Eero vaimoineen, Svärdin leski tyttäreineen ja pari keski-ikäistä miestä vilkkaasti jutellen ja näkyi heti, että oli puhe mantereella olevasta tuvasta.

"Niin kauan kuin se on paikoillaan, emme koskaan saa rauhaa noilta riiviöiltä", lausui Eero ja osoitti tupaa. "Jos meillä olisi kanuunia, olisi se pian tuhkana, mutta nyt — —"

"Oletteko niin varma siitä, että ryssät tulevat takaisin?" kysyi Antti, toinen Eeron kumppaneja, joka mieluimmin valvoi kuin makasi.

"Olenpa varma siitä", vastasi Eero paikalla. "Niilo heittiö, joka on heidän luonaan, on kyllä kertonut heille montako meitä on, ja enpä kummastu, jos vihollisia tänä yönä tulee kahta vertaa enemmän. He ovat nyt lähteneet, eivätkä jättäneet edes vahtia tuvalle, mutta kylläpä pian saamme nähdä heidän taas ryömivän esiin."

"Mutta siksi voi tupakin olla pois", keskeytti Aina lujasti punastuen.

"Herra Jumala, mitä sanotkaan!" lausui tähän äiti, "kuka siihen uhkatyöhön lähtisi?"

Tytössä kävi nähtävästi kova sisällinen taistelu, mutta vihdoinkin sanoi hän pannen kätensä äitinsä olalle: "minä, äitini!"

Svärdin leski ei suinkaan yksin säpsähtänyt kuullessaan tämän, myöskin Eero ja molemmat toiset kalastajat olivat kovin ihmeissään.

"Minä olen urhoollisen sotamiehen tytär ja aion samallaisen miehen vaimoksi", jatkoi Aina innoissaan hehkuvin silmin. "Pelkäisinkö minä, kun hän ja kaikki taistelevat edestämme! Ei, äitini! Tahdon mennä sytyttämään tupamme tuleen, jos se voi olla meille hyödyksi. Onhan Eero vaari luvannut tehdä meille

uuden."

"Malta toki, tyttöseni", mutisi Eero kääntyen Ainaan, joka syleili äitiään, "siitä ei lähde mitään, sen minä sanon. Mitä sitte sanoisimme, kun sulhasesi tulee kotiin? Jää sinä vaan kauniisti tänne, Antti ja minä olemme jo kauan asiaa tuumineet ja lähdemmekin nyt matkaan."

"No", sanoi Aina päättävästi, "silloin pitää teidän myös antaa minun soutaa teidät yli salmen, eihän se liene niin vaarallista."

Kun äiti oli suostunut, otettiin yksi pienempiä veneitä ja lähdettiin.

Aivan äänettä soui Aina heitä viistoon toista rantaa kohti. Eero ja Antti istuivat pyssyt valmiina, jos tarvittaisiin. Mitä suurimmalla varovaisuudella nousivat miehet maalle, varoittivat Ainaa, että hän ollakseen paremmin turvassa asettuisi vähän loitomma rannasta odottamaan, ja ryömivät sitte nelinkontin tupaa kohti. Vaikka sinne ei muutoin ollut rannasta kuin jonkun minuutin matka, kului miehiltä nyt neljännestunti. He tutkivat tarkoin tiensyrjät ja seisautuivat, kun jotain vähänkin kuului.

Viimein ennättivät he tuvalle. Ovi ei ollut lukossa, ainoastaan kiinni lykätty. Helppohan olisi ollut panna tuli joka nurkan alle, vaan Eeron teki mieli käydä sisässä katsomassa, oliko siellä vielä mitään pelastettavaa.

Molemmat lähestyivät sentähden ovea. Eero sysäsi sen auki ja aikoi astua sisään. Mutta tuskin sai hän toisen jalkansa yli kynnyksen, ennenkuin tempautui takaisin. Vaan ei hän monta silmänräpäystä epäillyt, sillä Antti ei ennättänyt kysyäkään, saati arvella, mikä ihme siellä oli, ennenkuin Eero jo oli syössyt lattialla loikovan venäläisen päälle ja kuristi tätä niin, ett'ei voinut hätähuudolla varoittaa vihollisia, jos ne olivat lähellä. Sotamies oli arvattavasti jätetty vartiaksi, vaan oli uuvuksissa ja helteessä pannut maata, kun ikkunasta oli huomannut, ett'eivät suomalaiset hyökkäystä hankkineet. Hän oli nyt vanki ja antautui vastuksetta kalastajain valtaan.

Tarkoin tutkittuaan molemmat huoneet löytämättä mitään, jota olisi ansainnut ottaa mukaan, heitti Eero huoaten tulen lastu- ja halkokasoihin ja riensi ulos vankineen. Tähän asti oli tämä ollut jotenkin hiljaa, vaan kun hän näki, mitä miehet tarkoittivat, alkoi hän tehdä vastarintaa ja oli, iso ja vahva mies kun oli, melkein päästä irti, mutta kun Eeron rautakoura vielä uudelleen puristi hänen kurkkuaan, nöyrtyi hän ja seurasi voittajiaan veneeseen.

Pian oli tuli syönyt pienet puukasat ja tarttui nyt seiniin. Kun ovi oli jätetty auki, sai tuli voimaa tuulen vedosta, ja pian oli koko tupa yhtenä liekinä.

Tämä näky kävi niin Svärdin lesken sydämmelle, että hän vaipui tainnoksiin tyttärensä syliin, ja hänet täytyi semmoisenaan kantaa Niilon loitompaan tupaan.

Uhkayritys oli kuitenkin täytetty ja päälliseksi olivat urhoolliset kalastajat saaneet vangin. Kaikki olivat heränneet lyhyestä unestansa ja kokoutuneet alas rannalle jossa ilolla katselivat tulta, joka loisti kauas synkkään metsään. Tunsivathan itsensä hyvän joukon turvallisemmiksi kuin ennen ja ylistivät suuresti molempain miesten sekä Ainan rohkeutta.

Samassa kuin liekki leimahti ulos vanhasta katosta, joka kohta romahti sisään, kuului metsästä julma karjunta ja kun kalastajat loivat silmänsä sinne, näkivät kauhukseen pitkiä, synkkiä sotamiesrivejä astuvan heitä kohti.

"Tuossa ovat vihollisemme!" ärähti Eero. "Johan minä sanoin. Nyt tulee heitä monin verroin enemmän ja nyt vasta meillä on koetus. Paikoillenne kumppanit ja hävetköön, joka pakenee. Tähdätkää tarkemmin kuin ennen, nyt kysytään enempää."

"Hävetköön, joka pakenee", lausuivat kaikki vakaasti ja erkanivat kukin samalle paikalle, jossa oli ollut ensi kahakassa.

Turhaan koetettuansa sammuttaa tulta, joka päinvastoin ajoi heitä kauas luotaan, asettuivat venäläiset kaksinkertaiseen jääkärijonoon rannalle ja alkoivat ampuu ensin harvempaan, vaan vähitellen yhä kiivaammin. Suomalaisten puolella olivat myös naiset kohta käyneet paikoilleen ja latasivat minkä ennättivät kiväärejä, sen mukaan kuin miehet ampuivat. Ainoastaan kaksi oli poissa, Svärdin leski, joka ei vielä jaksanut käydä, ja Aina, joka ei tahtonut jättää sairasta äitiään.

"Hyvä Jumala, suo tälle pian loppu", huokasi vanhus. "En luullut vanhoilla päivilläni tällaista kokevani. Voi hirveätä, tyttäreni", sanoi hän tarttuen Ainan käteen, "onko venäläisiä nyt enemmän kuin ennen?"

Aina näki, ett'ei nyt auttanut peitellä totuutta ja vastasi siis:

"Kaksi vertaa, äitini. Mutta muistakaa että heidän en ensin tuleminen veden yli, ja sitte on

puolustajoillamme pitkät kirveet sekä runsaasti kuulia ja ruutia, niin että kyllä ryssän on vaikea päästä yli."

"Voi, rakas lapseni", vastasi vanhus suruissaan, nousten istualleen sänkyyn, "aina nuoret ovat valmiit parasta toivomaan ja eihän siinä ole mitään pahaa. Mutta mikä haiku tänne tunkee? Ah, se on kodistamme, jonka isäsi itse rakensi. Voi Jumala, että minun piti tämänkin päivän näkemän."

Tuskan valtoihin vaipui vanhus kädet kasvoilla sänkyyn.

Nähtävästi venäläiset muunkin kuin koston vuoksi niin heltiämättä pyysivät valtaansa tuota pientä saarta, josta heidän laumoilleen niin urheaa vastarintaa tehtiin. Saammehan kohta nähdä.

Lopuksi kävi luoti tuisku niin ankaraksi, että Eeron täytyi vetäytyä edemmä saarelle. Kolme suomalaista oli jo kaatunut eikä enää auttanut viipyä. Vaimojen päästyä suojaan seurasivat miehet aina vaan ampuen.

"Tulepa tästä saaresta aika hauta, sen näen jo", sanoi Eero nojaten pyssyynsä matalan kivivallin takana Niilon tuvan luona. "Mutta näytämme kuitenkin noille koirille, että voimme puolustaida ja vaikka heitä on toista sataa, niin emme sittenkään heitä pelkää. Mutta se kirottu konna, joka heidät tänne opasti ja — —"

"Niin, kirottu hän!" kiljuivat kaikki ja ravistivat vihoissaan aseitaan.

"Hän on nyt toisella puolella, saa nähdä kenen luoti hänet tapaa", jatkoi Eero. "Kuitenkin, ystäväni, ampukaa nyt minkä voitte, jakun ryssä tulee niin lähelle, että voimme käyttää kirveitämme, niin kyllä hän saa niitä maistaa."

Kahdenkolmatta jälellä olevan pyssyn tuli ei voinut pidättää ryssän laumaa, joka kasvamistaan kasvoi. Pian oli venesilta tehty, eikä sekään kauan auttanut, että aina välistä parikymmentä venäläistä kaatui suomalaisten luodeista. Urheilta kalastajoilta oli sydän vallan pakahtua tuskasta, he katsoivat kyöneleet silmissä milloin toisiinsa, milloin ulompiin saariin, jotka nyt aivan turvatta joutuisivat vimmattujen vihollisten ryöstettäviksi. Venäläiset pääsivät jo rannalle, kaatoivat vallin, työnsivät veneet vesille, niitä siis halusivat päästökseen pakoon, kun maalta ajettiin.

Mutta miksi venäläisiä ei enää tule yli, miksi eivät yli päässeet jo hyökkää tupia kohti ja murhaa noita kovia puolustajaita, miksi tulee lauma toisensa perästä niin kiireesti metsästä?

Näin arveli Eero itsekseen seisoessaan ikkunan ääressä Niilon ulkotuvassa, ja samoin näkyivät muut ajattelevan. Selitystä ei tarvinnutkaan kauan odottaa, sillä venäläisten hääriessä Svärdin tuvan ympärillä, kuului metsästä jymäys ja sitte julma karjaus venäläisistä, joita kaatui joukottain. Sieltä oli lauaistu kanuuna, luoti teki kauhean hävityksen sillalla ryntääjain joukossa. Kohta kuului myös kiväärin kimakampi pauke pitkin metsän rinnettä, painetteja välähti ja tiheitä rivejä Savon jääkäreitä astui esiin.

"Hurraa!" huusi Eero heiluttaen lakkiaan, "Lauri on pitänyt sanansa ja hän on täällä!"

"Lauri", huusi samalla naisen ääni heläyksellä, joka ei ole sanoin selitettävä, "missä hän on, missä?"

Eero veti tytön kanssaan ikkunan luo.

"Näetkö", sanoi hän, "tuolla ovat savolaiset ja Lauri on heidän mukanaan."

"Jumalan kiitos", huokasi Aina pannen kätensä ristiin, "olemme siten pelastetut!"

"Niin", vastasi Eero synkällä äänellä, "mutta mene sinä vaan naisten luo, meillä alkaa työ taas."

Vakavasti työnsi hän samalla tytön ovesta sisätupaan ja asettui itse ikkunan ääreen lähettämään murhaavia luotia venäläisten taajaan laumaan. Nämä olivat kuitenkin järjestyneet sen verran, että voivat asettua savolaisia vastaan ja kahakka syntyi pitkin koko metsän rintaa. Venäläisten asema oli sentään vaikeampi, ja he pyrkivät siis mitä pikemmin yli saaren.

Taistelu tupain ympärillä oli julmasti yltynyt. Kalastajat taistelivat kuin aika urhot ja heidän pitkät kirveensä tekivät suuria aukkoja vihollisten joukkoon. Tämän taistelun huomasivat vihdoinkin savolaiset metsästä. Tehden käännöksen pohjoiseen tuli osa heistä venäläisten kylkeen, pääsi kovalla käsikahakalla viimein rantaan ja sai juuri paraiksi sinne kanuunan, jolla hajotti yhden ryntäävän lauman. Mutta nyt oli kysymys, miten päästä yli. Veneitä ei ollut ja venäläisiä kihisi toisella rannalla.

Sykkivin sydämmin katselivat naiset sisähuoneesta savolaisten taistelua mantereella. Mutta mitä he voivat, kun venäläiset jo olivat heidän saarellaan ja melkein tupain ympärillä. He olivat epätoivoissaan, kun näkivät, ett'eivät heidän pelastajansa päässeetkään yli niin pian kuin olisi tarvittu. Vähän väliä kuulivat omainsa kuolinkorahduksia ja moni äiti meni tainnoksiin.

Aina oli ainoa, joka pysyi jotenkin tyynenä. Tosin hän ei voinut erottaa Lauria jääkäreissä, vaikka miten koetti, mutta sanoihan hänen sykkivä sydämensä, että armas oli tuolla yli pyrkimässä. Hän näki savolaisten syöksyvän veteen, hän näki miten he koettivat uimalla päästä kapean salmen yli, mutta hän näki myös veden punertuvan heidän verestänsä ja kuuli venäläisten pirullisen pilkkanaurun. Mutta mikä nyt saa tytön silmät noin loistamaan ja poven vielä kiivaammin huokumaan? Onkohan hän nähnyt armaansa? Ei, vaan hän on keksinyt keinon saada nähdä hänet ja tuoda hänet tovereineen saareen. Aina kumartui vielä tainnottoman äitinsä yli, suuteli häntä hellästi ja rukoili sitte Herralta, joka elomme johtaa, voimia ja suojaa niissä suurissa vaaroissa, joihin hän nyt oli lähtemässä. Virkkamatta kellekään mitään aikeestaan, kiiruhti hän ulos ja sitte länsirantaa kohti, jonne venäläiset eivät vielä olleet ennättäneet. Hädissään kahakassa tupain luona olivat kaikki unohtaneet, että pelastuskeino oli lähellä. Pieni vene oli tulevan tarpeen varalta tallessa kahden tuuhean puun suojassa.

"Jumalan kiitos, että muistin Laurin oman veneen", huokasi tyttö ja riensi nopein askelin rantaan omien tai vihollisten huomaamatta. Silmänräpäyksessä oli vene vesillä ja kiiti rannasta kuin nuoli tuonne kapeaan salmeen. Sekä jääkärien että kotiväkien huumaava riemuhuuto tervehti rohkeaa tyttöä, kun hänet kohta tunnettiin niemen takaa tullessaan. Mutta venäläisten puolelta kuului vaan harmittelua, ja luotia tuiskusi kuin rakeita venettä kohti. Tämän olikin Aina arvannut jo ennakolta ja koetettuaan saada veneen niin kiivaasen vauhtiin kuin taisi, heittäysi hän pitkäkseen tuhtoin suojaan. Tosin hiljeni veneen vauhti vähitellen, mutta laineet ajoivat sen kuitenkin pian rantaan.

Samassa kuin vene sattui rantaan, hyppäsi kookas jääkäri siihen, ja ennenkuin Aina ennätti sanaakaan virkkaa, oli hän jo Laurin sylissä. Lyhyet, hellät terveiset vaan, ei aikaa pitkiin ollut, sillä Laurin oli käsky mennä yli ensimmäisinä. Turhaan pyysi hän Ainaa jäämään tänne, kunnes vaara olisi ohi, tyttö pyrki välttämättömästi mukaan ja niin kävikin. Täynnään jääkäreitä läksi pikku vene rannasta.

V.

"Meidän pitää koettaa suojella noita urheita poikia minkä voimme", huusi Eero. "Ampukaa vaan kaikki sinnepäin ja estäkää ryssää pääsemästä meidän ja veneen välille. Oivan tytön Svärdin ukko jätti, onpa hän pelastanut meidät ja koko kylän. Ensin hänen varoituksensa, jonka kautta saatoimme estää pienen etujoukon, ja nyt tämä rohkea venematka. Ampukaa, veikot, kunnes piippu halkeaa, ja jos joku ryssä pistäisi nenäänsä ikkunasta, niin poikki kirveellä, sen neuvon, sillä jos hän vaan saa kärsänsä sisään, niin kyllä koko raato jälessä tulee."

Ja onnistuikin ukkojen pitää ranta veneen kohdalta melkein vapaana vihollisista, sillä taistelu oli kiivas venesillasta, jonne kaikki joukot olivat ajetut. Veneestä ei siis kaatunut kuin pari miestä.

"Kas niin, nyt olemme vihdoinkin täällä!" huusi Lauri ja hyökkäsi kumppaneineen tuville. Vene toi yhä lisämiehiä ja sitten kun Laurin miehet olivat rannan puhdistaneet, tuli moni jääkäri yli uimalla.

Lauri ja hänen rinnallaan Aina, joka halusi äitinsä luo, olivat ennättäneet matalalle, monin kohdin jo hajonneelle kivimuurille, kun vahva venäläislauma tuli vastaan. Näiden oli aikomus rynnätä toiseen rantaan ja siten saattaa suomalaiset kahden tulen väliin. Saatuaan apua asettui Lauri niin lujasti vastaan, että venäläisten täytyi seisahtua, vaan raivosasti siinä oteltiin molemmin puolin kuolemaa pelkäämättä.

"Mene sinä tupaan, Aina, siellä olet paremmin turvassa", virkkoi Lauri ja työnsi armaansa ovesta sisään juuri vanhaa Eeroa kohti ja tämä sieppasi tytön niin sievästi sisään naisten luo, että tyttö ei ennättänyt arvella mitään, ennenkuin jo oli äitinsä helmassa.

"Minä näin tekosi", kuiskasi vanhus kuumain kyynelten valuessa, "ja toivoisin vaan, että Svärdkin olisi sen nähnyt. Jumala sinua siunatkoon, tyttäreni. Kyllä olit vaarassa, mutta Jumala sinut varjeli, ja sinä olit hänen välikappaleensa meidän pelastukseksemme."

"Te ette siis ole haavoitettu, äiti," huusi Aina.

"En, lapseni, kauhistus ja kun näin vanhan kotimme häviön — —"

"Ja missä on Laurin isä?" virkkoi taas tyttö.

Raskas huokaus kuului huoneen toiselta puolelta. Siellä oli vanha kalastaja pielusten suojassa, eikä yksikään luoti ollut hänen turvapaikkaansa sattunut. Ilo loisti ukon silmistä, kun hän puristi Ainan käsiä

ja kuiskasi:

"Jumala sinua aina suojelkoon, lapseni; sinä olet pelastanut monta ihmistä kuolemasta."

Vanhus aikoi sanoa enemmänkin, mutta tähän keskeytti Eeron kiljaus:

"Tänne kirveinenne, riivatut pyrkivät tästä sisään, mutta — —"

Sanoja ei pitemmältä kuulunut tappelun melskeeltä ovella, — Laukaus ja taas laukauksia, painettien pistoja, kirveen iskuja, hurraahuutoja, kuolinkorahduksia näkyi ja kuului nyt toisen tuvan edessä, jonne ensin naisten ja sitte miesten oli täytynyt ensimmäisestä vetäytyä.

Ikkuna, joka oli tuolle kauhealle temmelyspaikalle päin, oli vielä eheä, vaan kauanko se kestäisi. Suomalaisia ja venäläisiä häälyi sekaisin ja vaimoparkain piti nähdä ja kuulla kaikkea tuota kauheaa meteliä.

Aina istui sängyn laidalla, kädet äidin ympäri ja hypisteli pientä pistoolia, jonka hän oli löytänyt ja tallentanut. Hänessä liikkui outoja tunteita, hän ei tiennyt mistä se tuli, vaan ajatukset vaihtelivat alati. Hän muisteli vaaroja, joista oli pelastunut, muisteli Lauria ja miten tappelu riehui. Mutta hän ei saanut selkoa ajatuksistaan, milloin ne olivat missäkin ja pääparkaa yhä enemmän pyörrytti.

"Laupias Luoja, tuossa hän on!" parkasi leski, kun ikkuna sälähti ja punainen pörrötukka pisti siitä sisään. "Hän se on! Auta hyvä Jumala!"

Niilo siinä todella olikin. Hänen oli täytynyt kulkea venäläisten mukana, olla raastettavana edestakaisin ja vihdoinkin oli hän joutunut kotosaarelleen. Mutta miten oli nyt hänen kauniitten tupainsa laita? Toinen oli jo kirveillä ja luodeilla turmeltu ja toiselle oli juuri samoin käymässä. Eikä Niilo sittenkään ollut saanut Ainaa. Päinvastoin oli hän nähnyt, miten Lauri tuli voittajana takaisin. Raivo leimusi Niilossa ja hänen silmistään liekehti ainoastaan kosto naisia kohtaan. Venäläiset työnsivät häntä edellään, sitä kiivaammin hyppäsi hän huoneeseen, painetti välähti hänen käsissään ja julma kirous karahti, vaan tuskin kuului naisten hätähuudolta. Olihan nyt hänen edessään Aina, jonka tähden hän oli kaikki kärsinyt, jonka tähden hän oli turmion tuottanut pienelle uutteralle kotokylällensä, vihoissaan näyttäessään venäläisille tien sinne, luvaten, että sieltä saisivat veneitä kyllä paetakseen Saimaalle.

Aina tiesikin, että häntä kohti Niilo pyrki, nousi ylös ja puristi pistoolia kädessään.

"Pois tieltä", huusi Niilo painetti lennossa naisten yli, jotka olivat yhdessä ryhmässä Ainan edessä. "Pois tieltä, tai halkaisen pääanne! Haa, nyt et pääse minua pakoon!"

Naiset hyökkäsivät vastaan kädet pystyssä, vaan Niilon huimaus ei sattunutkaan, sillä samassa kuului pistoolin laukaus ja kun savu vähän hälveni, seisoivat Aina vielä pistooli kädessä ja tuo ennen ylpeä, nyt kavalta Niilo makasi verissään tunnotonna. Luoti oli sattunut rintaan.

"Oikein, tyttöseni", huusi vanha Eero, joka samassa tuli Laurin kanssa. "Hän on saanut, minkä hän ansaitsi."

"Lauri, Lauri", huusi Aina ja riensi jääkäriin luo. "Hän tahtoi murhata meidät ja sentähden — —"

"Hän on saanut, minkä hän ansaitsi, niinkuin vanha Eero jo sanoi", virkkoi Lauri vakaasti. "Hän oli kavalta ja semmoisen pitää kuolla. Me olemme nyt kuitenkin voittaneet, ja venäläiset ovat saarroksessa, kun katteini Malm on päässyt perille ja heidän parkassinsa ovat otetut kovalla taistelulla."

Lauri olikin oikeassa. Tappelu oli melkoisesti laimentunut ja tuvista olivat venäläiset jo enimmäkseen karkoitettut. Vielä oli venesilta otettava, mutta miehissä onnistui ajaa venäläiset sieltäkin. Muutamat olivat päässeet pakoon, vaan enimpäin täytyi antautua ehdoitta.

Julmalta näytti tupain ympäritys, missä tappelu oli kiivaimmin raivonnut. Suomalaisia ja venäläisiä oli maassa sekaisin niin tiheässä, että tuskin taisi erottaa ystävää vihollisesta. Lisäksi oli ylt'ympäri kaikellaisia aseita ja vaatekappaleita ja permantona verinen maa.

Kun vihdoinkin viimeinen laukaus oli kajahtanut ja venäläiset parkassein menetettyä myös menettivät rohkeutensa, oli aurinko jo mailleen menemässä, hämärä tuli ja kesäyö peitti tienoon.

* * * * *

Siitä tuvasta, missä ratkaiseva taistelu oli raivonnut, oli sen jäljet poistettu, miten oli voitu. Huoneet oli siivottu, eikä ympärilläkään enää ollut ruumisläjiä. Veripilkut oli huuhdottu pois, mutta se paikka, missä kavalta Niilo oli kuollut, oli vielä veressä. Jäisikö se merkki tupaan todistamaan omistajan

ilkeätä tekoa ja ansaittua loppua? Siltä ainakin näytti.

Tässä huoneessa istuivat sairasvuoteen ääressä, Laurin vanhan isän ympärillä, Svärdin leski, Aina, Lauri, vanha Eero ja Antti. Synkkä äänettömyys vallitsi aluksi, eikä ihme ollutkaan; olihan paljon outoa, odottamatonta tapahtunut sitte auringon nousun.

"Onko meiltä monta kaatunut?" kysyi Svärdin leski Eeroon kääntyen.

"Neljä on mennyt Tuonen tietä", vastasi ukko, "ja kuusi on pahoin haavoitettua. Lääkäri, joka on sotamiesten mukana, sanoo niiden kuitenkin paranevan."

"Ketkä ovat kuolleet?"

Eero luetteli ne nimeltään ja lausui päätteeksi: "Emme me aio antaa niiden leskien kärsiä puutetta. Eipä niin, sen olen luvannut, ja jos ei kukaan muu ota niitä, niin otan minä kaikki hoitooni."

Viimein jäi asia siihen, että läsnäolijat päättivät tehdä mitä velvollisuus vaati, ja sitte käännyttiin muihin aineisiin.

"No, kauaksiko, Lauri, jäät nyt luoksemme?" kysyi Eero iloisen ystävällisesti. "Tapasin poikani, joka on samassa komppaniassa kuin sinä, ja hän sanoi että teidän piti marssia jo tänä yönä."

"Jo tänä yönä", huudahti Aina ja vetäytyi kiinni Lauriin, "ei katteini niin pian saa ottaa sinua minulta."

"Ohhoo, se ei häntä suuresti surettane, kun hän ei malta käydä omiaankaan katsomassa", vastasi nuorukainen hymyillen. "Muutoin luulen, että seisatumme vähäksi aikaa näille tienoille."

"Niinkö luulet", kysyi Svärdin leski iloisesti katsahtaen ylös.

"Niin olen kuullut kerrottavan", vastasi Lauri. "Mutta minne olette Niilon vieneet, pitänee hän hänet toki haudata kunniallisesti?"

"Niilo", keskeytti Antti pyyhkäisten otsaansa, "hän on jo siellä, minne, hän jääkin."

"Toisten joukossa siis", sanoi Lauri säälien.

"Niin, venäläisten", vastasi Antti vakaasti katsoen nuorukaista silmiin. "Hän oli venäläinen ja hänen pitää siis maata samassa haudassa kuin he. Hän on jo kaivettu kauas metsään heidän joukkoonsa."

"Kuka sen on käskenyt?" kysyi Lauri innokkaasti. "Jos minä olisin sen tiennyt, ei se olisi koskaan tapahtunut."

"Sen olen minä käskenyt, jos välttämättömästi tahdot tuon tietää", vastasi Antti lujasti ja epäilemättä. "Me emme tahtoneet kavaltajaa joukkoomme — —"

"No niin. Voit olla ankaruudessasi oikeassa", lausui tähän Lauri rauhoittuen ja jatkoi vakavaan, synkkään ääneen: "Olisittepa olleet niinkuin minä useammassa tällaisessa kahakassa, kuin tänään, niin olisitte oppineet sen, mitä pappi sanoi meille lähtiessämme taisteluun, että viha ja katkeruus loppuu haudalla. Minä olen nähnyt suomalaisen ja venäläisen syleilevän toisiaan kuollessaan ja — —"

Antti oli mennyt ulos; sen huomasi puhuja vasta nyt. "No jaa", sanoi hän mennessään, "tehty mikä tehty, eikä sitä saa tekemättömäksi."

Samassa kuului ulkoa selvään rummun ääni.

"Hyvästi toistaiseksi!" kuiskasi Lauri syleillen Ainaansa. "Kohta tulen takaisin."

Samassa sieppasi hän kiväärinsä ja syöksi ulos.

Svärdin leski, vanha Eero sekä Aina valmistausivat myös liikkeelle. Silloin pyysi vanha sairas: "Auta minua, Aina, oven ulkopuolelle. Iltä on niin ihana, että minunkin tekee mieli ulos."

Vanhukselle tehtiin mieliksi ja muutettiin vuode ulos tuvan eteen. Mutta muut kolme menivät hiljaa venesillalle, joka vielä oli paikoillaan, ja jolle sotamiehet kokoontuivat riveihinsä.

Vielä savusivat Svärdin tuvan hiiltyneet jäännökset, mutta rauha vallitsi siellä, missä taistelun aallot joku tunti sitte hillitsemättä raivoten pauhasivat. Mantereelle ja venesillan päähän järjestettiin jääkäreitä ottamaan vastaan päällikköänsä, urhoisaa Malmia, häntä, jonka kunnia loisti kirkkaimmin Dunckerin ja Fahlanderin rinnalla Virran sillalla lokakuun 27 p:nä samana vuonna. Hänen töitään ei pian unhoteta Saimaan tienoilla ja Itä-Suomessa, missä hän joukkoineen riensi milloin minnekin ja teki taas tepposet ryssille, vei muonavarat, tai otti etuvartion vangiksi, ajoipa joskus jonkun erijoukon rajankin yli. Peljärven tappelun kautta elokuun 8 p:nä 1808 puhdisti hän koko Suomen Karjalan venäläisistä.

Komppania, jossa Lauri oli, seiso i aivan sillan korvalla, ja sinne ohjasi katteini Malm ratsunsa. Ainan sydän tykytti ankarasti, kun hän näki tuon tuiman ja kuitenkin niin ystävällisen sotilaan, jonka urotöistä Laurilla oli niin paljon kertomista. Ei häntä ihmetyttänyt, että sotamiehet pitivät hänestä, sen hän teki itsekin, vaikkapa vaan Laurin vuoksi.

Katteini seisautti hevosensa Laurin eteen, joka seiso i eturivissä suorana ja solakkana kuin salko, ja Ainasta tuntui aivan kuin olisi katteini tarkastellut hänen armastansa.

"Tämähen komppania ensiksi pääsi saareen", sanoi katteini niin kovasti, että Aina sen aivan selvään kuuli.

"Tämä", vastasi eräs upseeri astuen päällikkönsä luokse.

"Minulle on kerrottu, että eräs sotamies ensimmäisenä pääsi yli aivan erinomaisella tavalla." Näin sanoessaan pyyhkäsi katteini otsaansa ikäänkuin jotakin muistellakseen. Upseeri sitä vastoin viittasi Laurille astua esiin, ja sen näki Aina niin selvään, että hänen täytyi painaa kädet tykyttävää sydäntänsä vastaan.

"Tässä hän on, herra katteini."

"Vai sinä se olet, tunnenhan sinut jo. Äsken olit vielä rekryytti ja nyt tappelet kuin paras sotamies. Sinulla on kunniamerkki, näen mä. Ah, nyt muistan, sen sait Kuopiossa. Reipas poika, ja koska korpraali Svärd on mennyt ikuista tietä, niin saat astua hänen sijaansa samalla nimellä."

"Äiti, äiti", kuiskasi Aina, vaipuen vanhan äitinsä syliin. "Ettekö kuulleet! Korpraali, ja Svärdin nimellä, aivan kuin isä! Voi Jumalani! — —"

"Svärd, Svärd", mutisi muija nojaten Eeron käsivarteen, "olisitpa nyt elänyt!"

"Mutta miten tuo ylipääseminen kävi?" kysyi katteini, joka ei ollut huomannut vaimoja takanaan. "Minä kuulin, että joku tyttö" — —

"Jos sallitte, katteini, kerron kohta kaikki", sanoi upseeri. "Minä johdin sitä joukkoa ja näin kaikki."

"No pian sitte, luutnantti. Mutta mitä, minne menette?"

Urhoollinen katteini, joka oudoksuen luutnantin väistymistä käänsi hevosensa, hämmästyi vielä enemmän, kun näki luutnantin käsipuolesta tuovan punastuvaa tyttöä. Vanhan Eeron täytyi auttaa syrjään vanha äiti, joka yhä lausui itsekseen: "voi Svärdini, jos nyt olisit elänyt!"

"Tuoko tyttö", kysyi viimein katteini, joka aina tarkemmin katsoi Ainan kauniita, punertavia kasvoja. "Tuoko tyttö antautui alttiiksi venäläisten luodille ja vei poikani yli? Häntä minunkin pitää kiittää."

Näin sanoen hyppäsi katteini ketterästi hevosensa selästä ja astui Ainan luo, joka ei enää tiennyt oliko maassa vai taivaassa. Lyhyesti kertoi luutnantti venäläisten hyökkäyksestä kalastajakylään, sen urhollisesta puolustuksesta ja kavaltajan kuolemasta. Hän lausui myös innolla Ainan sankariteosta ja lopetti:

"Hän on urhoollisen Svärd nimisen korpraalin tytär. Isä kaatui Porrassalmella ja harvinaisesta sattumasta on tämän tytön reipas sulhanen juuri nyt teiltä saanut korpraalin arvon."

"Onko niin kuin luutnantti sanoo?" kysyi katteini Laurilta, joka tuskin voi pidättää liikutustansa.

"On", vastasi tämä kyllin kuuluvasti, vaikka ei värähtämättä.

Katteini katseli hymyillen Lauria, hän aavisti miltä tästä nyt tuntui. Rauha ja ilo, sydämen hellemmät tunteet, saivat toki muutteeksi virrata jalon sotilaan rinnassa. Näyttipä kuin ei urhoisa katteini oikein olisi tiennyt mitä nyt tekisi, vaan pian otti hän Ainaa kädestä, talutti hänet Laurin luo, joka vielä seiso i paikallaan rivin edessä, ja sanoi puoleksi leikkisällä äänellä:

"Saatpa vaimon, jota kuka hyvänsä saattaisi sinulta kadehtia, ja minä toivon, ett'ei tuo korpraalin nimi

sinuun sammu."

Samassa hän kiekkahti ratsaille ja ajoi täyttä laukkaa matkaansa, ennenkuin Aina tai uusi korpraali ennättivät selvin tointuakaan. Eräs vanha sotauros, joka seisoi aivan lähellä, kiisti kiven kovaan nähneensä katteinin pyyhkäsevän jotakin silmistänsä, mutta — miten lienee ollutkaan sen laita, kaikki koko komppaniassa toivottivat korpraalin nimen suhteen samaa kuin katteini.

Kun Lauri myöhemmin samana iltana istui ennen mainitussa tuvassa, saattoi eräs kumppani hänelle ilosanoman, että heidän oli käsky jäädä näille tienoille pitämään silmällä niitä pikku joukkoja, jotka vielä kulkivat täällä. Silloin nousi riemu ystäväin piirissä. Sanansaattaja jäi seuraan ja yö oli jo ennättänyt puoleen, ennenkuin erottiin levolle, joka nyt kyllä oli tarpeen ja haluksi.

* * * * *

Pieni kalastajakylä varttui taas ja saatiin uusia varoja, kun sodan liekki oli sammunut. Niilon tuvat, joista hän oli niin ylpeillyt, revittiin alas ja niiden paikalle rakennettiin uusi, sama kartano, jossa korpraali Svärd nuorine vaimoineen asui. Laurin vanha isä ei enää elänyt kauan, eikä Ainankaan äiti. Vaan oli muijalla toki vielä ilo tuudittaa vapisevilla käsillään pikku Svärdiä. Usein saattoi nähdä muijan istuvan poika polvella ja raamattu edessään pöydällä, katsellen milloin kirjaan, milloin poikaan ja ilokyyneleissä lausuvan itseksensä:

"Voi jos nyt Svärd olisi elänyt!"

Nyt jo Lauri ja Ainakin ovat maan povessa ja kenties heidän poikansakin. Kyllä niistä kasvoi reippaat, kunnan miehet, vaan ei heitä korpraaleiksi tarvittu. Kun väki kesäsunnuntaina käy kirkkomaalla, saattaa joku vanha muori vielä taruna kertoa, miten se, joka tuon pienen ristin alla lepää, jalon rohkeasti pelasti monta ystävää vainon kuolemasta, ja taitaapa vanhuksen ääni vielä vähän oudosti värähdelläkin kiitollisuuden liikutuksesta.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK AINA: KERTOMUS 1808-09 SODASTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without

complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to

prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats

readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.